

Avaleht>Teie õigused>Alaealiste õigused kohtumenetluses

Alaealiste õigused kohtumenetluses

1. Alaealise teovõime

Alla 18aastane alaealine on Prantsuse õiguse järgi kohtumenetlusteovõimetu. Oma õigusi saab ta teostada seadusliku esindaja kaudu (tavaliselt vanemad). Alaealised tuleb kaasata kõikidesse neid puudutavatesse ja neid mõjutavatesse otsustesse, võttes arvesse nende vanust ja suutlikkust otsuse sisust aru saada.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Alaealistega seotud küsimustega peavad tegelema vastava ettevalmistusega isikud, eeskätt alaealiste asjade kohtu spetsialiseerunud kohtunikud. Noorte õiguskaitse teenistus ja asjaomased ühingud võivad sekkuda alaealistega seotud menetlustesse.

Seadusega on reguleeritud ka alaealise ja tema vanemate vahelised konfliktiolukorrad. Konflikti korral võib määrata sõltumatu isiku alaealise ajutiseks esindajaks (*administrateur ad hoc*).

Kriminaalasjades on alaealisel õigus pidada nõu advokaadiga ilma oma vanemate nõusolekuta. Õigusabi osutatakse tasuta. Advokaati peetakse alaealise esimeseks teabeallikaks ning tema ülesanne on alaealist abistada ja teda kaitsta. Advokaadil on õigus nõuda kohtuistungil kuulutamist kinniseks, samuti võib ta nõuda, et alaealine paigutataks nii, et ta ei näe süüdistatavat, et täiendavad meditsiinilised uuringud asendataks toimiku uuesti läbivaatamisega või et teatud uurimismenetlusi (näiteks vastandamist) ei viidaks läbi.

– **Kui alaealine on kahtlustatav või süüdistatav**, võib juhul, kui mõnd tema õigust on rikutud, menetluse ja kinnipidamise tühistada. Alaealist (kes on vanem kui 10aastane) võib kinni pidada eriväljaõppe saanud spetsialisti järelevalve all alaealistele ettenähtud kinnipidamiskohas.

– **Kui alaealine on tunnistaja**, peavad kohtunikud ja politseiametnikud võtma arvesse tema haavatavust. Alla 16aastastelt alaealistelt ei ole õigust nõuda vande andmist.

– **Ohvrist alaealise suhtes kohaldatakse erilist kaitset**. Lisaks sellele, kui alaealine on tsiviilhageja, on tal õigus kantud kahju eest nõuda kahjutasu koos intressidega. Kui süüdimõistetud süüalune ei ole maksejõuline, võib ohvrile maksta hüvitist **ohvriabi tagatisefondist**, (sõltuvalt asjaoludest), kuriteoohvrite hüvitamiskomisjoni (Commission d'indemnisation des victimes d'infractions (CIVI)) vahenditest ja/või kuriteoohvrite hüvitiste abiteenistuse (SARVI) fondist.

Tsiviilasjades esindab alaealist üldjuhul tema seaduslik esindaja. Kui alaealise ja vanemate vahel on huvide konflikt, määratakse esindaja (*administrateur*). Vanemad võivad viieteistkümne päeva jooksul esindaja määramise otsuse edasi kaevata.

Teatud olukordades on seadusega sõnaselgelt ette nähtud, et alaealine võib tegutseda iseenda nimel (eeskätt olukorras, kui teda valitseb oht jääda ilma kasvatusabist või kui tegemist on avaliku dokumendi taotlusega põlvnemise tuvastamiseks, täieliku teovõime omandamise taotlusega või saatjata välismaalasest alaealise kodakondsuse tuvastamise taotlusega).

3. Seadused ja meetmed, millega püütakse vähendada viivitusi alaealistega seotud asjades

Kriminaalasjades võib vabariigi prokurör alaealiste asjade kohtus menetletavate kohtuasjades nõuda viivitamata kohtu ette ilmumist, et kohtuistung saaks toimuda kümne päeva kuni kahe kuu jooksul. Selline menetlus on võimalik vaid juhul, kui faktiliste asjaolude uurimine ei ole konkreetsete kuritegude puhul enam vajalik, võttes arvesse alaealise vanust ja ette nähtud karistust. Teiselt poolt võimaldab lühendatud etteteatamistähtajaga kohtusse ilmumine nõuda vabariigi prokuröri alaealiste asjade kohtu istungi toimumist ühe kuni kolme kuu jooksul.

Tsiviilasjades ei ole kehtestatud erisätteid menetluse kiirendamiseks esimese astme kohtu menetlustes, mis hõlmavad alaealisi, kuid juhul, kui alaealiste asjade kohtu otsus kaevatakse edasi, on seaduses sätestatud, et kohtuasja tuleb kohtuistungil menetleda eelisjärjekorras.

4. Laste toetamisega seotud erimeetmed ja -menetlused ning lapse parimad huvid

Alaealiste huvid on lapsi puudutavates kohtumenetlustes kesksel kohal. Seaduses korraldatakse sageli üle, et kohtunik peab oma otsuses lähtuma eelkõige alaealise lapse huvidest. Kohtunik peab võtma arvesse lapse perekondlikku, sotsiaalset ja majanduslikku olukorda ning tema väljendatud seisukohti. Samas ei ole protokollid või suuniseid, kus lapse parimad huvid oleks määratletud.

Kriminaalasjades peavad piirkondlikud ametiasutused kohut teavitama, kui alaealine on ilmselgelt väärkohtlemise ohver või kui on alust seda arvata. Kui alaealine on seksuaalse väärkohtlemise ohver, peab vabariigi prokurör viivitamata sellest alaealiste asjade kohut teavitama ning taotlema kasvatusabi kohaldamist.

Alaealiste väärkohtlemise või ebainimlikes tingimustes hoidmisega seotud juhtudel ei kohaldata ametisaladuse hoidmise kohustust. Mitmel alaealiste vastu suunatud kuriteol on pikemad aegumistähtajad, mis hakkavad kulgema alles alates alaealise täisealiseks saamisest. Kui kohtumenetluses süüdistatav on alaealine, kuulutatakse kohtuistung kinniseks. Kohtuistungil materjali avaldamine on keelatud.

Tsiviilasjades on alaealiste asjade kohtunik juhul, kui alaealine on ohustatud, pädev võtma vastu otsuseid kasvatusabi küsimuses. Lisaks sellele antakse tsiviilseadustiku sätetega laialdane otsustuspädevus perekonnaasjade kohtunikule, kes peab eeskätt silmas pidama „alaealiste laste huvid kaitset“.

5. Alaealisi puudutavate otsuste täitmine

Kriminaalasjades on alaealise vanemad ja advokaat otse kaasatud kõikide meetmete rakendamisse. Teatavate meetmete kohaldamiseks võib anda korralduse alaealiste asjade kohtunik või eeluurimiskohtunik asja uurimisetapis (10–18aastaste alaealiste puhul kasuperekonda või hooldeasutusse paigutamine, käitumiskontroll, kahju hüvitamine, lõimimine töö või õppe kaudu; 13–18aastaste alaealiste puhul: eelvangistus, kohtukontroll, koduarest elektroonilise järelevalvega).

Alaealiste asjade kohus võib määrata 10–18aastase alaealise üleandmise vanematele, kahju hüvitamise, katseajaga tingimisi karistuse, töö või õppe kaudu lõimimise, kasuperekonda või hooldeasutusse paigutamise või kohtuliku kaitse kohaldamise. 13–18aastase alaealiste puhul võib täiendavalt kohaldada noomitust või hoiatust, lepitusmenetlust, lõimimist töö või õppe kaudu (mis võib 16–18aastaste alaealiste puhul olla üldkasulik töö), käitumiskontrolli või õiguskaitsemeetmeid. **10–18aastastele alaealistele** võib määrata järgmisi karistusi: keeld viibida teatud kohtades, keeld kohtuda teatud isikutega, kasuperekonda või hooldeasutusse paigutamine ning viimase võimalusena **üle 13aastastele alaealistele** vabadusekaotus (arestimaja alaealiste jaoks mõeldud osakonnas või spetsiaalses alaealiste kinnipidamiskohas, kus on tagatud eriettevalmistusega spetsialistide kohalolek).

Tsiviilasjades kuuluvad otsused, mis on seotud vanemliku vastutusega, elatisega või ohustatud alaealise kaitsega, viivitamatule täitmisele. Sõltuvalt alaealise suutlikkusest otsuse sisust aru saada vastutavad enamikul juhtudel otsuse täitmise eest alaealise vanemad. Kui alaealine on vanematega konfliktiolukorras ja juhul, kui kohus ei ole selles küsimuses eraldi otsust teinud (näiteks eestkostja määramisega), määratakse lapse huvides võetud meetmete täitmiseks esindaja (*administrateur*).

6. Lapsendamine

Lapsendamine toimub mitmes etapis: loa saamine lapsendamiseks, kontakti loomine lapse ja lapsendaja vahel ning kohtumenetlus, mille tulemusel tekib põlvnemissuhe. Prantsusmaal on kaks lapsendamise liiki: mittetäielik lapsendamine (säilib esialgne põlvnevus) ning täislapsendamine (kohaldatakse üksnes alla 15aastaste alaealiste puhul, mille puhul esialgne põlvnemine asendub adoptiivvanemate põlvnemisega).

Mõlemal juhul on pädevaks kohtuks esimese astme või apellatsioonikohus (*tribunal de grande instance*) ning lapsendamisotsus tehakse vaid juhul, kui see on alaealise huvides. Üle 13aastane alaealine peab oma lapsendamisega nõustuma.

[Lastesõbralik õigusemõistmine Prantsusmaal](#) (749 Kb)

Viimati uuendatud: 30/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.